

Gug-Sønder Tranders Lokalhistoriske Arkiv Årbog 2006

8. årgang

En ældre indbygger hviler på bakken mellem Gug og Sønder Tranders

Årbogen for 2006 indeholder 2 spændende artikler

I forbindelse med udbygningen af området mellem Gug Øst, Sønder Tranders og Gigantium har Nordjyllands Historiske Museum foretaget en række arkæologiske udgravninger. Arkæolog Lars Egholm Nielsen beretter i en artikel om de spændende fund.

Med de store landboreformer op gennem 1700-årene kom udskiftningsforordningen af 23. april 1781 til at betyde store omvæltninger for landbefolkningen. I 1785 blev det første kort over Sønder Tranders sogn udfærdiget og Vaun Egede Jensen har gravet i kildematerialet og skrevet artiklen om den østlige del af sognet omkring Sønder Tranders Bye. Man kan i en kommende årbog se frem til en artikel om den mindre, vestlige del, Gug Bye. Kortet kan ses i fuld størrelse i arkivet.

Ved folketællingen 1787, boede der 294 personer i sognet. 160 af kvindekøn og 134 af mandekøn. Der var ikke den stor tilvækst i de år, for ved den næste tælling i 1801 boede der 299 personer. Nu var fordelingen vendt: der var 144 kvinder og 155 mænd.

Tidligere udgivelser:

- 1997: Gug og Sdr. Tranders – før og nu
- 1998: Træk af Gug skoles historie. Læretid i Sønder Tranders Brugs 1948-1952
- 1999: Familien Theters liv i Gug 1930-
- 2000: Bjerre-slægten fra Han Herred. Minder fra Smedjen og Sdr. Tranders, Preben Mørch
- 2001: Episoder fra min barndom, Helen Svendsen
- 2002: udkom ikke
- 2003: udkom ikke
- 2004: Min barndom i Gug, Beatrice Vibe
- 2005: Gug Mølle. 2. verdenskrig i Sdr. Tranders

Forsidebillede: velbevaret skelet fra udgravninger 2005 ved Trandersgaard
Fotograf: Lars Egholm Nielsen

1. oplag 2006

Redaktion og layout: Finn Jelstrup

Gug-Sønder Tranders Lokalhistoriske Arkiv
Gug Skole, Solhøjsvej 2, 9210 Aalborg SØ
www.gugsoendertranders.dk
info@gugsoendertranders.dk

**Arkæologiske udgravninger i forbindelse med
kommende byggeri i området mellem
Gug Øst, Gigantium, Universitetet og Sønder Tranders by**

Ved arkæolog Lars Egholm Nielsen, Nordjyllands Historiske Museum

**Trandersgård
Bopladskompleks gennem 800 år**

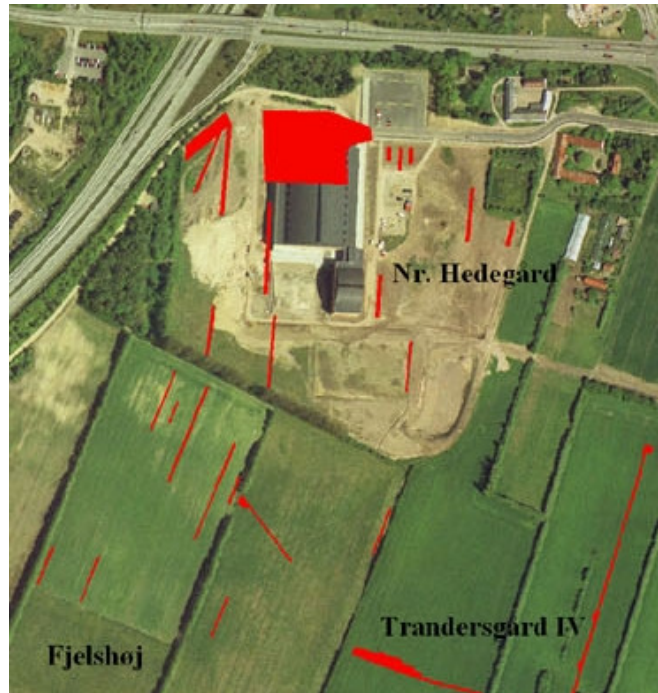
Introduktion

I området mellem Gug og Sdr. Tranders er der i disse år en hektisk byggeaktivitet. Universitetet udvider deres områder, infrastrukturen bliver udbygget og der bliver bygget en hel del nye boliger. Forud for alle byggeaktiviteterne har Nordjyllands Historiske Museum undersøgt meget store arealer for jordfaste fortidsminder. Resultaterne af disse undersøgelser har været usædvanlig gode og vi har fået rigtig mange nye informationer omkring ældre jernalders bebyggelsesstruktur. Bearbejdningen af udgravningsmateriale er i skrivende stund ikke afsluttet og følgende må derfor betragtes som foreløbige resultater.

Fig. 1: Luftfoto af området mellem Gug og Sdr. Tranders med udgravningsfelterne markeret med rødt.

Udgravningerne

De første udgravninger i området blev påbegyndt i 1998, forud for byggeriet af **Gigantium**. Her blev der udgravet en bebyggelse i flere lag fra perioden 500 f.kr. til 100 e.kr. Denne type bebyggelse har betegnelse byhøj, og kendes primært fra Thy. En byhøj er en bebyggelse, der gennem flere hundrede år er placeret samme sted. Det vil sige at der langsomt ophober sig kulturlag rundt om husene. Når et hus bliver udskiftet, bliver det som regel bygget samme sted. Derved opstår der meter tykke kulturlag på stedet, deraf navnet by-”høj”. På byhøjen ved Gigantium var der desuden meget tykke sandflugtslag mellem byggefaserne.

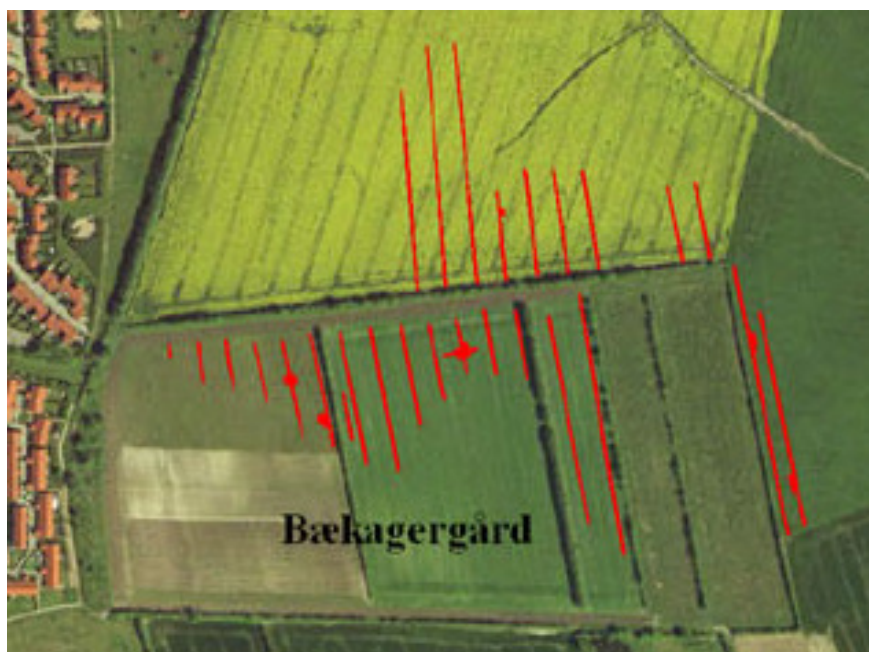

Apollonvej blev udgravet i 1999. Udgravningen dækker egentlig ikke over en boplads i samme størrelsesforhold som byhøjen, men den har lidt af samme karakteristika. Udgravningen afslørede kun en enkelt hustomt, men en hel del bopladsaffald og materialegruber. Samme fænomen blev udgravet på byhøjen og derfor kan man med rimelig sikkerhed sige, at der er en større boplads i samme område.

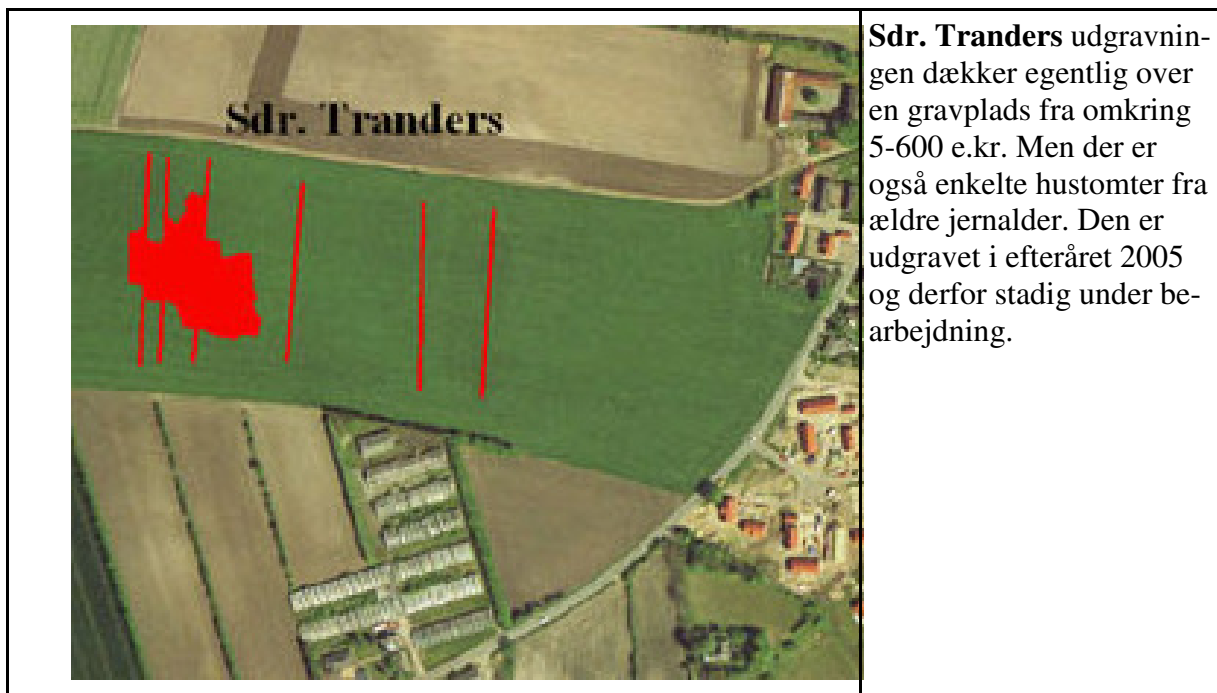

Fjelshøj udgravningerne viste bopladsspor og kulturlagsaflejninger, men er ikke udgravet i samme omfang. I dette område skal der nemlig være en grøn kile i byggeriet og derfor er det ikke nødvendigt med videre udgravninger.

Bækagergård udgravningerne viste også bopladsspor fra ældre jernalder, men er endnu ikke undersøgt.

Alt i alt er der i årene 1998-2005 udgravet 43.000 m² i området mellem Gug og Sdr. Tranders. I takt med at de resterende områder bliver udlagt til byggeri, vil museet få undersøgt meget mere. Men indtil videre tegner der sig så småt et billede af bebyggelsesstrukturen i området.

Datering af huskonstruktioner

På figur 2 ses udbredelsen af husene, samt grundplanen for et typisk hus fra perioden. Huset er et treskibet langhus, dvs. der er to rækker af tagbærende stolper i husets længderetning. Denne konstruktion blev indført i starten af bronzealderen ca. 1500 f.kr. og er benyttet op gennem en stor del af oldtiden. Først i vikingetiden og i den tidlige middelalder bliver konstruktionen af huse anderledes.

For at kunne datere husene er det nødvendigt at se på flere forskellige ting:

- Husets konstruktion. Hvordan er husets tagbærende konstruktion? Står de tagbærende stolper f.eks. på to lige rækker eller buer de lidt ind i enderne? Hvordan er vægkonstruktionen? Hvor er indgangene placeret? Hvilken del af huset er stalden? Er der andre konstruktionsdetaljer? Alle disse ting er med i vurderingen af husenes datering.
- Husenes indbyrdes ligheder. Selvom husene er en slags typehuse, er der alligevel variation på landsplan. Et hus fra år 100 f.kr. i Nordjylland kan sagtens være meget forskelligt fra et hus med samme datering fundet på Lolland. I Nordjylland er der inden for de sidste 10 år udgravet rigtig mange jernalderhuse, blandt andet på byhøjen under Gigantium. Men specielt byhøjen ved Nr. Tranders har hjulpet med at få etableret en nordjysk huskronologi. Men udgangspunkt i denne er husene på Trandersgård dateret.
- Fund i husene. Eventuelle fund i stolpehullerne fra husene kan være en stor hjælp til at få finpudset dateringen af husene. Hvis der ikke er særlig mange konstruktionsdetaljer i et specifikt hus, vil fund fra stolperne være en stor hjælp til dateringen.
- Naturvidenskabelige prøver. Eventuelle prøver af trækul eller forkullet korn kan være med til at fastslå dateringen af et hus. Naturvidenskabelige dateringer kaldes også absolutte dateringer, da de ikke tager højde for variationer i huskonstruktionen.
- En sidste metode er stratigrafiske iagttagelser under udgravningen. F.eks. på byhøjene hvor husene ligger i mange forskellige lag, er dette en vigtig metode til datering.

Ved at sammenstille de forskellige metoder til datering af huse i jernalderen er der et rigtig godt grundlag for at få nogle præcise dateringer. Den førnævnte huskronologi udarbejdet på Nr. Tranders byhøjen, har således kunne adskille husene i intervaller på ned til 50 år. Det er langt bedre end dateringerne på f.eks. bopladskeramikken.

Ældste bebyggelse

De ældste bebyggelser i området er fra slutningen af bronzealderen og starten af jernalderen (ca. 700-300 f.kr.). Den består af enkelt liggende huse spredt over det meste af området. De forekommer ikke på alle udgravningerne, og kan til tider være meget svære at erkende på grund af en forholdsvis spinkel konstruktion. De ældste huse har sjældent bevaret vægkonstruktionen og er derfor til tider svære at erkende. Ofte må man se på omgivelserne og de nærliggende anlæg ved husene. Er der f.eks. affaldsgruber med keramik, der kan hjælpe med en datering.

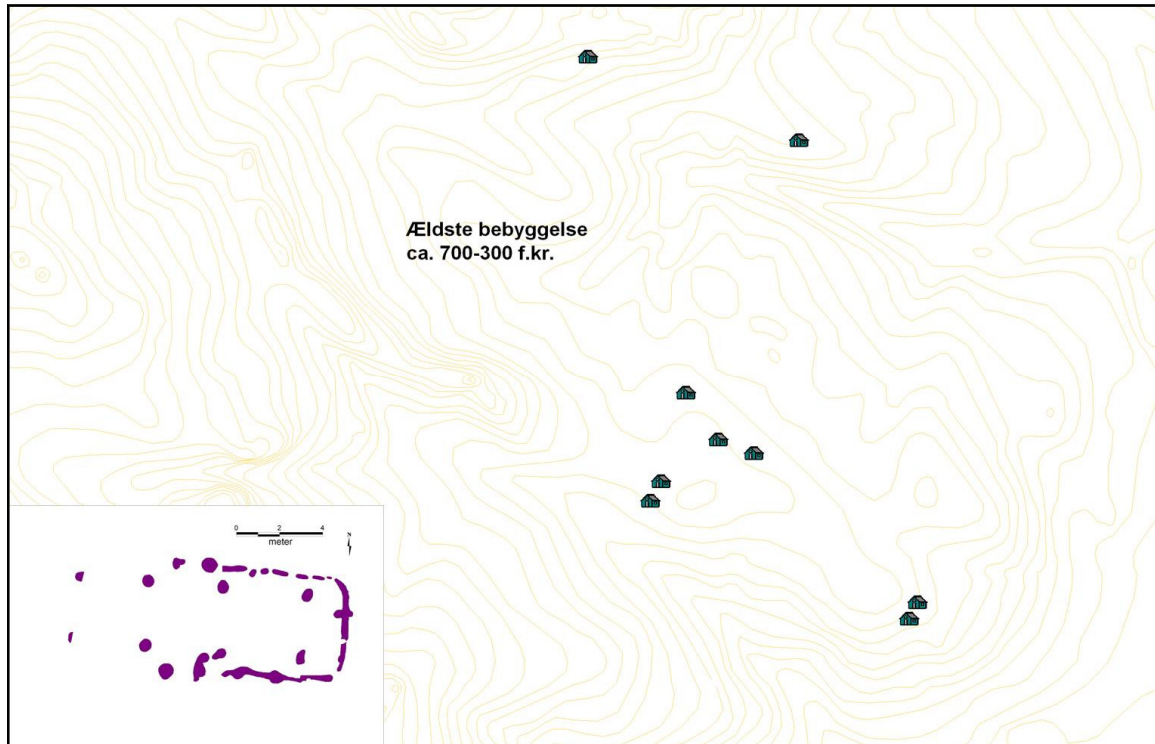
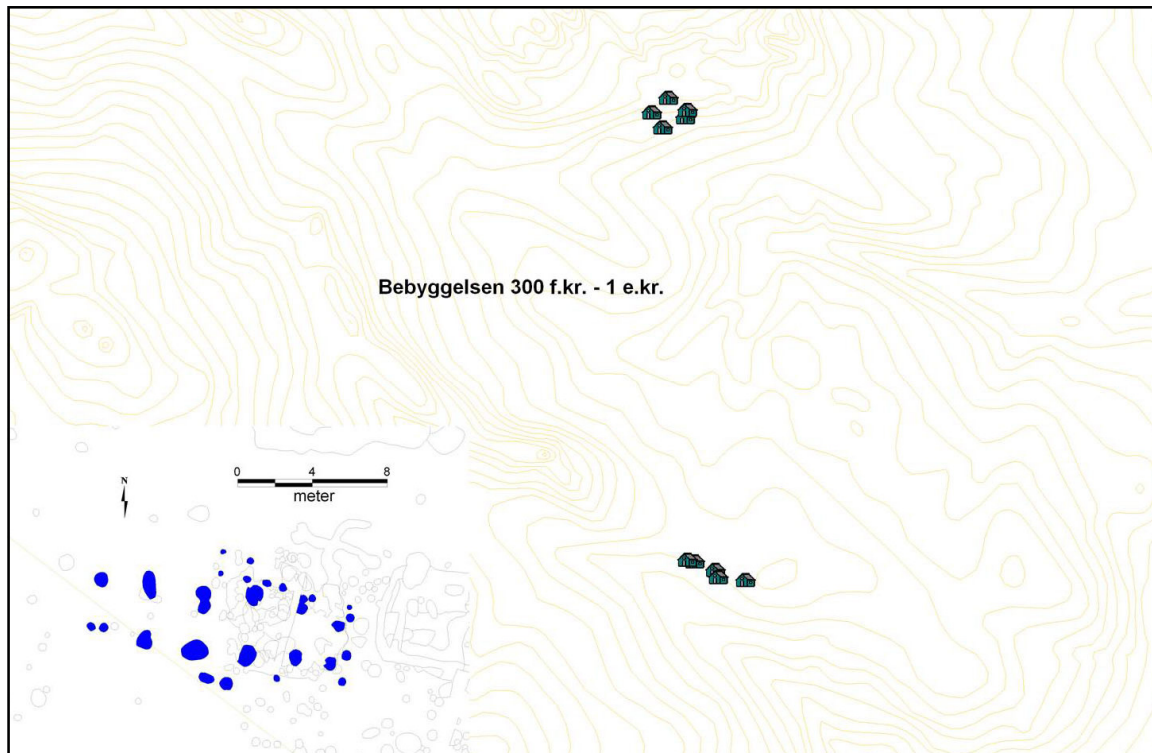

Fig. 2: Den ældste bebyggelse.

Der kan forekomme flere huse for hvert symbol (dog ikke samtidige huse).

Bebyggelsen 300 f.kr. – 1 e.kr.

Perioden kaldes også yngre førromersk jernalder. Bebyggelsen i området begynder at samle sig enkelte steder, f.eks. på byhøjen ved Gigantium og på den sydlige del af Trandersgård. Der kan nu forekomme flere samtidige huse på hver lokalitet. Husene bliver generelt kraftigere i konstruktionen.

*Fig. 3: Bebyggelsen i perioden 300 f.kr. til 1. e.kr.
Der forekommer flere samtidige huse på hver lokalitet.*

På Trandersgård er der i denne periode opført en kælder af træ og sten (kaldes træbygget kælder i fagsprog). Kældrene kendes kun fra det nordjyske område (med en enkelt undtagelse i Esbjerg-området), og er en ret usædvanlig konstruktion. Der blev fundet flere træbyggede kældre på byhøjen ved Nr. Tranders, men ikke ved Gigantium. På figur 4 ses kælderen under udgravning samt en grundplan af kælderen. Den er gravet ca. 1½ meter ned og opført med to parallelle vægge og stolper i enderne. Indgangspartiet er en stenforet sliske. Denne meget kraftige konstruktion må have til formål at beskytte indholdet af kælderen. Både mod vind og vejr, men måske også mod fjender.

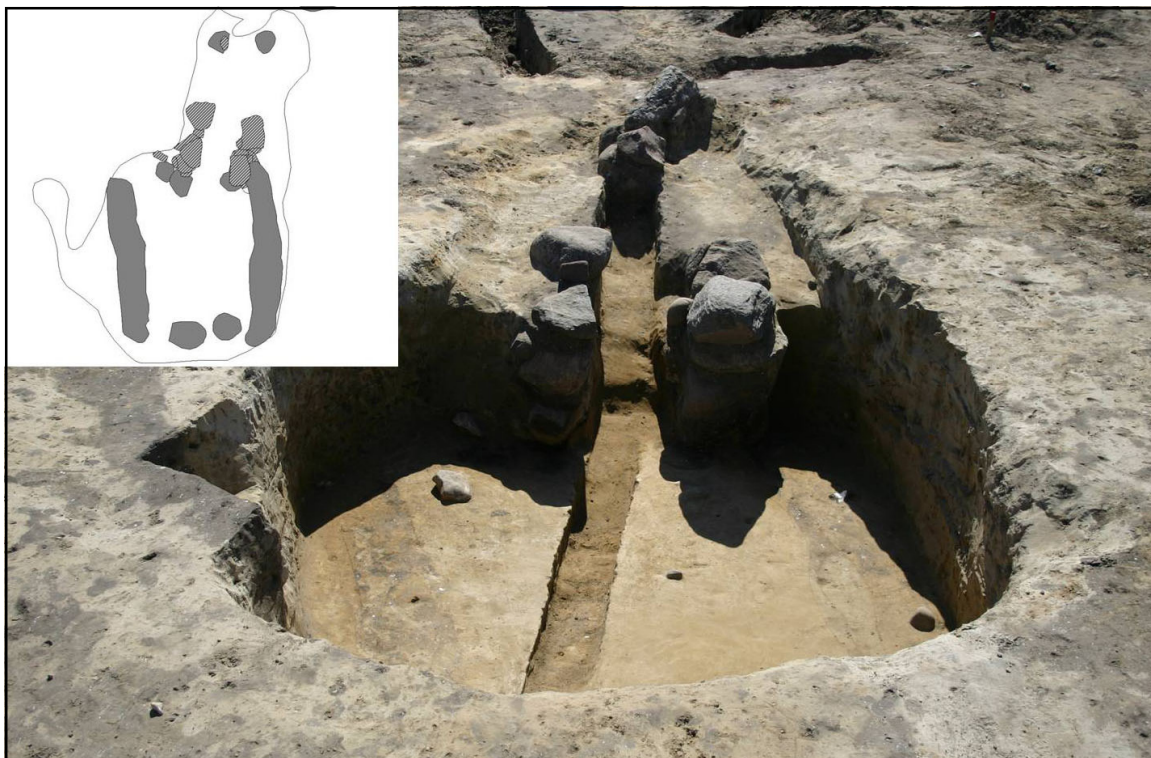

Fig. 4: Kælderen under udgravning og i grundplan.

Bebyggelsens yngste fase 1-300 e.kr.

I slutningen af ældre jernalder ophører bebyggelsen på byhøjen ved Gigantium, men fortsætter på Trandersgård. Denne sidste fase er interessant fordi husene nu ligger i et bestemt mønster. Der er udgravet fire samtidige gårde, der hver har et udhus tilknyttet. Gårdene ligger på en øst-vestlig orienteret række og har staldenden af husene liggende op mod hinanden. Det vil sige hvert andet hus bryder den ellers normale indretning med stalden i øst og beboelsesdelen i vest. Gårdene er alle i flere faser, bygget på samme sted. Dette har vanskeliggjort udgravningen og udredningen af faserne, da de ældste huse næsten er gravet bort af de yngste.

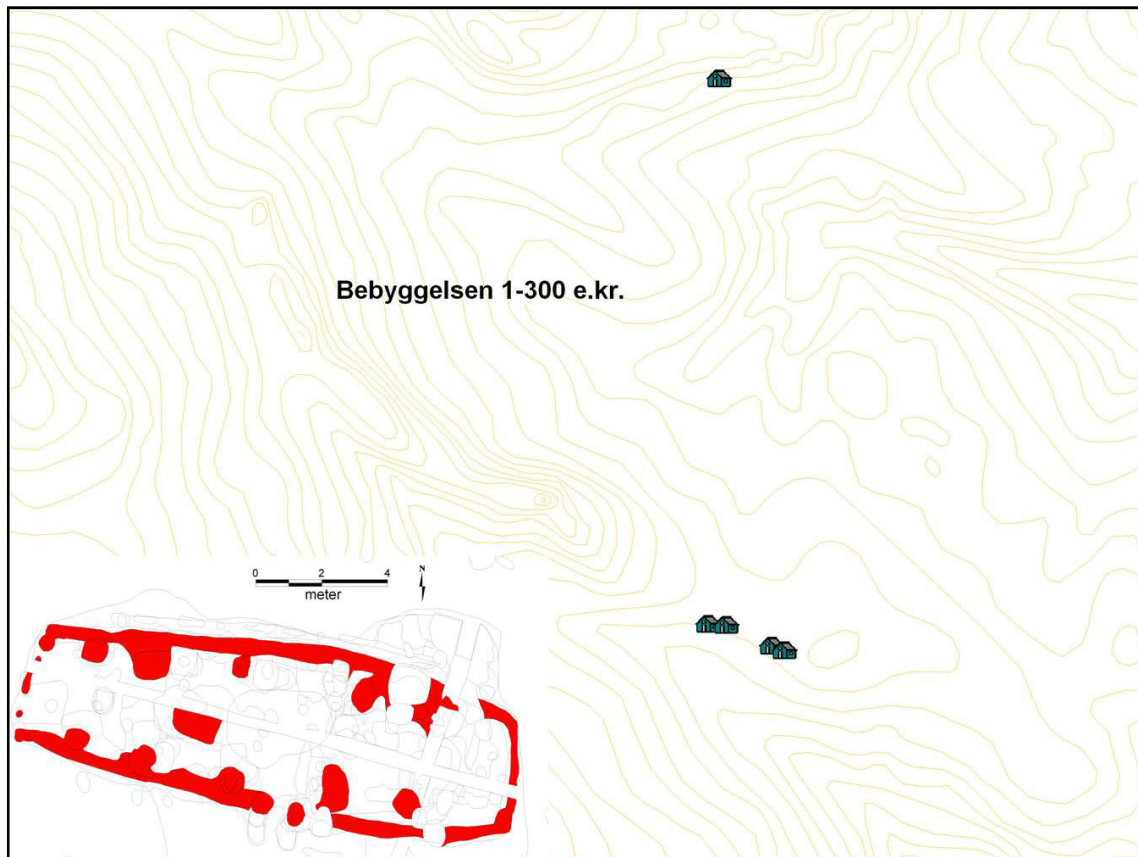

Fig. 5: Bebyggelsen samler sig ved Trandersgård.

Gravpladsen

I efteråret 2005 blev der fundet en gravplads fra yngre germansk jernalder (ca. 600 e.kr.) på lokaliteten Sdr. Tranders. Samme sted er der også bebyggelse fra den ældste fase (se fig. 2). Gravpladsen er bemærkelsesværdig ved at nogle af gravene ligger på kridt undergrund. Dette gør at skeletterne er utrolig velbevaret (se fig. 6). Der er i alt fundet omkring 30 grave fra perioden, hvoraf de fem lå i kridtundergrund. De resterende grave var uden skeletter bevaret.

Fig. 6: Velbevaret skelet. Manden ligger i sideleje.

Det pudsige er, at der ikke er fundet bebyggelse fra denne periode i området. Den nærmeste samtidige bebyggelse findes i området omkring postgården hvor der også er samtidige grave. Men omvendt er der ikke fundet grave fra samme periode som bebyggelsen i området ved Trandersgård.

Fremtidige undersøgelser

Indtil videre er der undersøgt 550.000 m² ud af 1,2 millioner m² i området. Det vil sige lidt under halvdelen. Specielt området mellem Trandersgård og Sdr. Tranders udgravningerne er interessant da det ligger på områdets højeste sted. Vi må håbe og bede til at det bliver undersøgt inden for en overskuelig årrække, da det i øjeblikket bliver dyrket intensivt. Dyrkningen af kartofler i området slider meget på de forhistoriske bopladser. Når museet får lov til at undersøge det resterende, vil der uden tvivl dukke nye og spændende oplysninger frem om bopladsstrukturen i området.

Det første kort over Sønder Tranders by

I maj 1785 ankom Martin Ludvig Daniel Wesenberg til Sønder Tranders by. Udover sine personlige ejendele medbragte han nogle kasser med landmålingsudstyr.

Ifølge udskiftningsforordningen af 23. april 1781 var det sådan, at hvis bare én af bymændene forlangte sin jord udskiftet, hvilket vil sige at han ville udgå af landsbyfællesskabet og have sin jord samlet et sted, så skulle en sådan udskiftning planlægges.

Så en eller flere af bymændene i Sønder Tranders havde forud for maj måned i 1785 forlangt at få sin jord udskiftet og samlet.

Forud for bymændenes beslutning, lå en række begivenheder og forandringer i det danske samfund. De landbrugsreformer, som sikrede hoveribønderne bedre vilkår, var ikke blevet glemt, selv om reformernes fædre Johan Struensee og Enevold Brandt var blevet henrettet den 28. april 1772.

Den gruppe, der blev kaldt de "besiddelsesløse", – dem der arbejdede i landbruget uden at være ejer eller fæster af jord var vokset væsentlig op igennem 1860 og 70erne, og det var nødvendigt at skaffe arbejde til denne befolkningsgruppe. Herremændene, der var de store jordbesiddere, havde set, at bøndernes ansvarlighed for deres jord og bedrifter var større, når de fik mulighed for selv at beholde en større del af fortjenesten.

Tiden og forandringerne i samfundet førte til, at stavnsbåndet blev ophævelse den 20. juni 1788.

Bønderne var blevet mere individualister og ville ikke længere vente på, at fællesskabet og oldermændene bestemte, hvornår der skulle sås og høstes på de fælles marker. Bønderne ville have deres egen jord, den skulle ligge samlet, og de ville selv bestemme hvornår markarbejdet skulle udføres. Derfor skulle landsbyens jord måles op og deles imellem dem.

Wesenberg var blevet udpeget til, at foretage denne opmåling af hele Sønder Tranders by og de jorder som bymændene anvender rundt omkring byen til agerdyrkning og til afgræsning.

Begyndelsesløn for en landmåler var dengang 300 rigsdaler om året, hvilket kun lige var nok til at en landmåler kunne forsørge sig selv hvis han ingen familie havde.

Så for at lette landmåleren og få arbejdet til at gå hurtigt, var der indført en lov om, at de i landsbyen som ønskede at få deres jorde udskiftet skulle stille 2 vogne med heste og 4-6 bønderkarle til rådighed for landmåleren.

Bymændene var desuden forpligtiget til at skaffe landmåleren og hans assistenter husly og forplejning til billige penge, som det hed i datidens sprog.

Ikke nok med at bymændene skulle bære alle disse omkostninger, men de skader som blev forvoldt på deres afgrøder af opmålingsholdet og de skader som blev påført deres skove i form af nedhugning for sigtelinier/måle linie m.v. måtte de tåle uden erstatning.

Det var strafbart, at fjerne eller beskadige de afmærknings pæle m.v. som landmåleren opsatte rundt om på markerne.

Der blev kun målt i godt vejr, men så blev hele dagen også udnyttet, for dengang var der ikke noget som hed 11 timers reglen. Arbejdet i marken fortsatte frem til oktober, hvor landmåleren tog hjem og påbegyndte optegningen, af det kort som skulle danne grundlaget for den senere fordeling af bymændenes jorde.

Kortet skulle tegnes i målestok forholdet 1:4000 og alle bygninger, veje, høje, vandløb, enge, moser m.v. skulle fremgå af kortet.

I 1786 vender Wesenberg tilbage til Sønder Tranders by for at gøre sit arbejde færdig og med sig har han sin store broder Johann Friedrich Wesenberg, der havde bestalling som landinspektør.

Landinspektøren havde i modsætning til landmåleren ret til at forhandle med bymændene og finde frem til en foreløbig fordelingsplan af byens jorde og indtegne disse grænser på kortet.

Da bymændene havde godkendt den foreløbig fordelingsplan kunne landinspektør Wesenberg sammen med landbrugs kyndige mænd fastsætte boniteten, på jorderne rundt omkring byen.

Jordens bonitet er et udtryk for hvor god jorden er, altså landbrugsjordens ydeevne.

Allerede under Christian den V, havde Ole Rømer været med til at oprette matriklen af 1688. På det tidspunkt blev måleenheden, "1 tønne land", indført og den svarede til 14.000 kvadratalen.

En tdr. hartkorn blev sat til hvad der kunne avles på 2 tdr. land fed jord, medens der skulle

16 tdr. land dårlig svag sandjord til at opnå en 1 tdr. hartkorn.

Så ud fra jordens bonitet og størrelsen på jordstykket fastsættes jordens hartkorn.

Så hartkorn er et mål for ejendommens værdi, set i relation til dens anvendelse til landbrugsformål. Den gang blev der betalt skat efter ejendommens hartkorn og ikke som nu hvor der betales efter en vurdering der knytter sig til ejendommens handelsværdi.

Måleenhed for hartkorn er, 1 tønne hartkorn er lige med 8 skæpper. 1 skæppe er lige med 4 fjedingkar og 1 fjerdingkar er lig med 3 album. Selvom jorden i Sønder Tranders blev drevet i et fællesskab var det ikke ensbetydende med at alle gårdene var lige store. De enkelte gårde havde forskellige størrelse hartkorn og efter udskiftningen skulle de udskiftede ejendomme have nogenlunde den samme størrelse hartkorn som tidligere.

Men da byen ikke kun bestod af gårdmænd, men også af husmænd og andre, så havde landinspektøren til opgave forlods, at fordele noget af byen jord til disse mindre ejendomme.

Når hele dette puslespil var gået op og alle havde godkendt udskiftningen, blev der tegnet et nyt kort med de fremtidige grænser/skel mellem de forskellige ejendomme.

Kunne der ikke opnås enighed, skulle der nedsættes en landvæsenkommission som afsagde en kendelse om den endelige jordfordeling. Med den hurtighed som kortet i Sønder Tranders færdiggøres med, er der noget der taler for at bymændene har været enige om fordelingen.

Det oprindelige meget detaljerede kort blev afleveret til den største ejendom i byen, medens det kort hvor de nye ejendomsgrænser var indtegnet blev sendt til matrikel væsenet i København. En kopi af det indsendte kort der måler 150 x 80 cm opbevares i vores arkiv på Gug skole hvor det kan ses.

Landmålerne.

Brødrene Wesenberg var sønner af den tyske landmåler Daniel Wesenberg som i 1769 kommer til Fredericia og virker derfra som landmåler rundt omkring i Jylland. Det var ret usædvanligt at en civil person og som også var udlænding fik lov til at forestå opmålinger i Danmark. Hovedparten af de landmålere som stod for opmålingen til matrikel af 1844, var danske og med en militær rang.

Johan Friedrich blev født i For-Pommern i 1759, men assistere allerede i 1771 sin far ved hans opmålinger. Han blev eksamineret i landmålingskunsten i 1774 og fik sin beskikkelse som landmåler den 10.10.1774, men forpligtiger som følge af sin lave alder til i 2 år at arbejde under faderens opsyn. Som kun 23 årrig får han bestalling som landinspektør. I årene 1801-1820 er han amtsforvalter i Randers amt.

Martin Ludvig Daniel blev født i Bag-Pommen i 1763 og får sin landmålingsbestalling 8. april 1782, altså 3 år før han startede på opgaven i Sønder Tranders. Han fik sin bestalling som landinspektør den 18. april 1787. Han slutter sin karriere som landvæsens- og tiende kommissær i Randers Amt.

For at finde ud af om brødrene Wesenberg var hæderlige landmålere, måtte jeg en nat med fuldmåne, kl. 12, begive mig rundt på markerne i Sønder Tranders for at observere om der et eller andet sted gik en person/grå skygge rundt, slæbende en (landmålings)kæde/lænke efter sig.

Det er nemlig sådan, i følge folkeoverleveringer, at hvis landmålere har begået uret ved afsætning/opmåling af skel så vil han gå igen. Jeg mødte ikke noget genfærd.

Men ikke langt fra Sønder Tranders, kun lige over i Hasseris og Sofiendal, skulle landmålere i følge folkemunde gå rundt med sin kæde/lænke på slæb.

En anden folkeoverlevering/overtro er den magiske kraft der blev tillagt et "trebundne skel", det vil sige det sted hvor tre ejerlav støder sammen. Et sådan sted finder ved Lundegårdvej, her mødes Sdr. Tranders, Nøvling Mark og Lundegaards mark. Urter eller jord hentet her kunne helbrede. Almindelig frygt og overtro gjorde også sådanne "trebundne skel" til begravelsessteder for misdædere, herunder også selvmorder.

Krydset til venstre for L i Lundegrds, markerer et ”trebundne skel”, mellem Nøvling mark, Lundegaards mark og Sdr. Tranders. Så ifølge overleveringerne skulle jorden lige syd for Landbækken og øst for Lundegård vej være særlig god.

Sdr. Tranders udstrækning i 1785

For at give et billede af hvor bymændene i Sønder Tranders havde deres jorde, tager vi en tur rundt langs skellet til de øvrige byer/ejerlav og beskriver grænser med de lokaliteter som vi kender i dag.

Vi starter i sognets nordvestlige hjørne hvor motorvejstilkørslen til Th. Sauers Vej og hotel Scandic ligger i Sønder Tranders sogn.

Fra rundkørslen ved Statoil tanken på Hadsundvej og til Klarupvej danner Egensevejen den nordlige grænse for Sønder Tranders. Nord for Egensevejen ligger Nørre Tranders sogn.

Billedet er taget i rundkørselen ved Egensevej og Hadsundvej i retning mod Klarup. Ejerlavsgården går langs venstre side af vejen.

Langs Klarupvej og indtil Landbækken samt ca. 425 meter langs Landbækken mod sydvest grænser Sønder Tranders forsat op til Nørre Tranders.

Fra Landbækken trækkes der et skel over til Romdrup å. Romdrup å danner herefter skel til Romdrup by til ca. det sted hvor Romdrup å krydser cykelstien mellem Gistrup og Romdrup.

Billedet er taget ca. 400 meter øster for cykelstien mellem Gistrup og Klarup.

Det er Lundby bakker der ses i baggrunden. Ejerlavs grænsen går i midten af Romdrup å.

Landbækken danner herefter det sydlige skel for Sønder Tranders og på sin vej mod vest danner den grænse først mod Nøvling by, derefter Gistrup by og til sidst mod Lundgårds mark.

Billedet er taget på Hadsundvej umiddelbart nord for jernbaneoverskæringen.

Billedet er taget mod vest.

Ejerlavsgrænsen går langs grøften der anes til venstre for den store busk.

Det er interessant at Landbækken allerede i 1785 var reguleret og gravet som en lige kanal på strækningen fra Lundgårds mark og 2 km mod øst. Fra forstanderskabet i Gunderup vandløbsprotokol fra 17. januar 1859 ved vi at denne skjelgrøft var 5.325 alen lang og at den skulle have en bredde af 3 alen for oven, $\frac{3}{4}$ alen bred i bunden og 2 alen dyb. Den skulle være oprenset til den 1. oktober hver år.

Billedet er taget 200 meter vest for Lundegårdvej og med ryggen til Landbækken. Ejerlavsgården går midt i grøften og op over bakken i baggrunden.

200 meter vest for vejen til Lundegårde begynder grænsen til Gug, som løber direkte mod nord indtil Bofællesskabet på Ledavej.

Fra Bofællesskabet fortsætter grænsen i nordsiden af Metisvej og går mod øst igennem Tritonparken til Hekatestien. Hekatestien er næsten grænsen mellem Gug og Sønder Tranders indtil havekolonien Højvang øst.

Billedet er taget udfor ejendommen nr. 25 på Ledavej i retningen mod øst. Ejerlavsgården går langs vejens venstre side.

Fra Højvang øst og tværs over motorvejen tilbage til motorvejens tilkørsel på Th. Sauers vej danner Sønder Tranders grænse til Sohngårdsholm Ejerlav.

Udover det areal som er beskrevet ovenfor, så fandtes der en enklave bestående af 2 gårde helt omsluttet af Nørre Tranders. De to ejendomme, hvoraf den ene hed Smediegården, lå ca. på det sted hvor Smedegårdsvej og Tranholmvej i dag mødes. Hvornår det stykke af Sønder Tranders er inddraget under Nørre Tranders, vides p.t. ikke men, så sent som i 1896 hørte det forsat til Sønder Tranders.

På koret fra 1785, er der trukket en anden grænse mellem Gug og Sønder Tranders. De vestlige marker, ca. det område hvor ejendommene på Athenevej i dag er placeret lå dengang i Sønder Tranders, men ligger i dag i Gug. Hvornår den overflytning har fundet sted vides ikke.

Endelige lå der 4 små egne matrikelnumre, lidt nord øst for Sønder Tranders helt omsluttet af Nørre Tranders på de tre sider og med Romdrup å på den fjerde. Englodderne der hørte til Smediegården.

Beskrivelse af sognet ud fra 1785 kortet

Når man første gang kikker på det gamle kort, så slå det en, at der overhovedet ikke er antydning af skov noget sted. På kortets signaturforklaring er der ikke engang angivet en signatur for skov.

Derefter lægger man mærke til den store sø der ligger næsten midt i Sønder Tranders By og at hele byen en samlet omkring denne sø.

Store dele af byens jorder henlå som agerjord, på nær 3 områder som betegnes som eng. Det første område lå ved "Bundbro" det er det område som bebyggelsen på

Frederik Bajers Vej og i dag ligger på. Det andet og største område lå mellem Landbækken og Romdrup å, eller næsten hele det område som i dag ligger øst for den nye Hadsund Landevej. Det sidste område lå fra den gamle Hadsund Landevej i øst og til Lundegårdvej i vest, nord for Landbækken og næsten op til Sønder Tranders Bygade og Sønder Tranders Vej.

Umiddelbart syd for søen i Sønder Tranders fandtes et moseområde. Dengang var det vigtigt, at der til hver ejendom hørte alle de jordtyper der fandtes indenfor ejerlavet. Mosen var vigtigt på grund af muligheden for indvinding af tørv til brændsel, så derfor blev mosen inddelt i mange små lodder.

Placeringen af gårde og huse inden i byen ligner alle andre byer på den tid, - det ser næsten ud som en stor hånd har strøget gårde og huse ud med en let hånd.

Grænserne til de omkring liggende byer/ejerlav bestod af flere steder af vandløb. Fra ca. den tidlige omtalte "Bundbro" og mod vest løb et vandløb. Det er det der i dag er forlagt til syd for Engensevej og i store nedbørs situationer fungerer som regnvandsbassing.

Romdrup å og Landbækken bugtede sig på kortet som en rigtig å bør bugte sig, men ligger i dag samme sted bare i regulerede udgaver.

Og som tidlige omtalt er Landbækken på en stor del af den strækning hvor den går øst-vest en lang lige kanal.

De nye gårde, såsom Postgården, Skovgården, Hedegårdene er tegnet ind som små ens firkanter, hvilket tyder på at gårdenes endelige placering og opførelse ikke er til ende bragt da

kortet er afleveret til matrikelvæsenet i København.

At der forholder sig sådan, har vi også vidnesbyd om på anden måde, idet vi ved at Postgården er opført mellem 1803 og 1805.

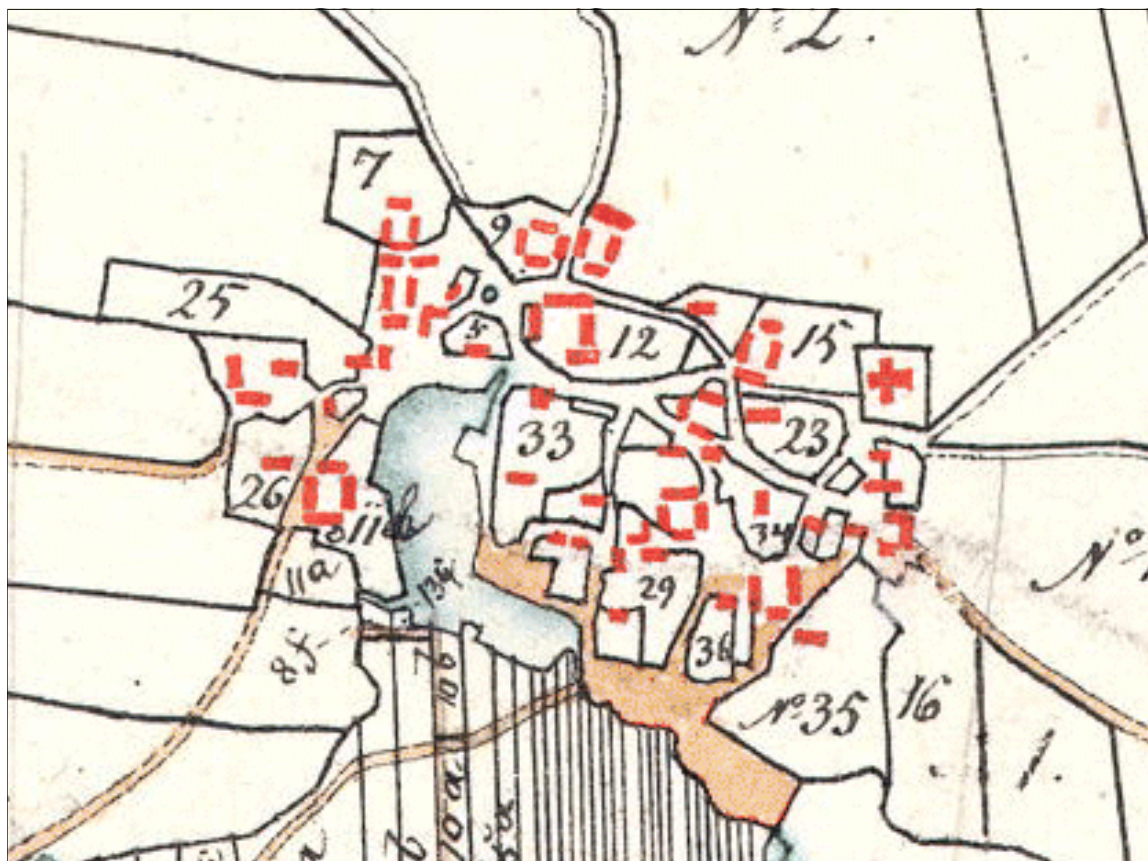
Hvordan grænser mellem de enkelte ejendomme blev trukket i 1785

Det var sådan at kirken og kirkegården ikke fik noget matr. nr. og det samme gjalt det areal som blev brugt til fælles formål indenfor bygrænsen, det blev betegnet som "gade"

Derefter var det normalt at pæstegårdsjorden fik matr. nr. 1 og degnen/skolen matr. nr. 2 og den største gård nr. 3 og næst største nr. 4 og så fremdeles.

Men nu var det sådan at præsteembedet ved Aalborg Frue Kirke indtil 10. juli 1789 skulle betjene kirken i Sønder Tranders. Fra ovennævnte dato blev kirken i Sønder Tranders lagt til Frue sogn og det var kapellanen derfra der skulle forrette gudstjeneste.

Når der ingen præst var, var der heller ikke brug for en præstegård. Derfor blev skolen tildelt matr. nr. 1. I dag er der tale om ejendom på adressen Sdr. Tranders Bygade 53. Da degnen ikke har, kunne leve af sin løn fra sognet, så skulle han også have et stykke jord der kunne dyrkes. Det finder vi syd for Sdr. Tranders Bygade og øst for ejendommen på adressen Sdr. Tranders Bygade 54-58.

Udsnit af selve Sdr. Tranders by fra 1785 matrikelkortet.

Matr. nr. 2 er den ejendom som i dag er beliggende på Sdr. Trandersvej 180. Jorden til ejendommen ligger umiddelbart nord og vest for ejendommen og strakte sig dengang i et rektangel helt op til "Bundbro" i dag ved Egensevej. Selv om det store engområde ved "Bundbro" indgik i ejendommen fik den også et stykke eng mellem Landbækken og Romdrup å.

Ejendommen der blev slemt beskadiget under stormen den 8. januar 2005, bærer navnet Præstholm. De bygninger der i dag er tilbage er opført omkring 1883.

Navnet "Præstholm" skulle komme af, at det var den ejendom hvor præsten/kapellanen inde fra Frue Kirke indlogerede sig når han skulle forrette gudstjeneste i Sønder Tranders Kirke.

Matr. nr. 3. Bygninger til denne ejendom fremgår ikke klart af kortet, men dens jorder lå umiddelbart vest for matr. nr. 2 som et rektangulært stykke mellem Postgårdsvej og Engensevej.

Matr. nr. 4 er "Postgården", der blev flyttet helt uden for byen og fik al sin jord samlet umiddelbart nord for ejendommen. Det bliver den største ejendom i Sønder Tranders. Hvor ejendommen lå inde i byen kan ikke ses, men matr. nr. 4 er oversteget og erstattet med nr. 35, som i dag er beliggende på Sdr. Tranders Bygade 48. Så muligvis har det været oplægget fra landinspektøren, at matr. nr. 4 skulle have ligget der, hvor matr. nr. 35 nu ligger, men at bymændene eller ejeren af denne ejendom har set anderledes på forholdet.

Matr. nr. 5. Bygninger er på kortet vist på det sted, hvor Sønder Tranders Vej krydser Sønder Tranders Bygade, altså omkring adressen Sønder Tranders Bygade 22. Landbrugsjorden lå i en stor trekant mellem Hadsundvejen og vejen til Nørre Tranders. Det stykke engjord, der hørte til ejendommen lå ude øst på mellem Landbækken og Romdrup å.

Matr. nr. 6. Hverken de gamle eller nye bygningers placering kan stedfæstes på kortet, men det må formodes, at bygningerne er opført senere end kortes færdiggørelse, og der må i dag være tale om den ejendom, som ligger på Sønder Tranders Bygade 4. Ejendommens jorde var placeret 3 forskellige steder. En stor parcel, der hvor bygningerne er opført, et engareal helt mod øst mellem Landbækken og Romdrup å, og så et af de arealer, som senere er overført til Gug.

Matr. nr. 7. Bygningerne lå ca. på det sted, hvor ejendommene omkring Sønder Bygade 12 i dag er beliggende. Ejendommen havde et rimeligt stort jordtilliggende inde i byen, i dag ligger der en lille halv snes parceller på området. Landbrugsjorden til ejendommen lå 3 forskellige steder, en lod umiddelbart sydvest for Hedegårdene, en lod sydøst for Sønder Tranders By og engloden mellem Landbækken og Romdrup å.

Matr. nr. 8. Bygningerne lå ca. på det sted, hvor ejendommen Sønder Tranders Vej 161 i dag ligger. Landbrugsjorden lå spredt 7 forskellige steder rundt om i byen. Et areal helt over ved grænsen til Gug, et andet i det nordøstlige hjørne (ved Klarupvej) og flere små stykker lige nord for grænsen til Gistrup og Nøvling.

Så det med, at bymændene gerne skulle havde deres jorder samlet for at få en rationel drift, er ikke helt lykkedes.

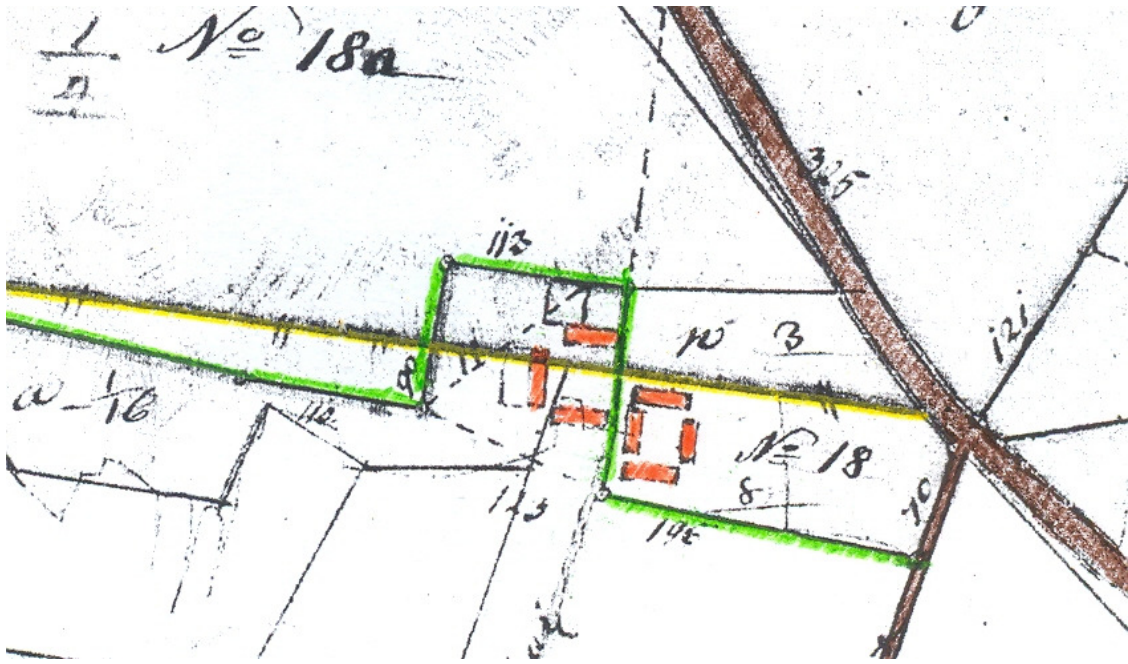
Matr. nr. 9. Bygninger lå ca. på det sted hvor ejendommen Sønder Bygade 17, i dag ligger "Trandersgården". Jorden til ejendommen lå også en del spredt rundt om byen. 5 forskellige steder. Trandersgården er opført omkring 1884 og er en af de største gårde i byen

Matr. nr. 10. Bygningerne lå på det sted hvor ejendommen Sønder Tranders Vej 155 i dag befinder sig og umiddelbart vest for ejendommen lå et større jord tilliggende. Desuden lå der en lod over ved grænsen til Gug og så var der en englod ovre ved Romdrup å.

Sådan kunne man blive ved med at nævne de forskellige ejendomme, men vi springer idet efterfølgende til nogle af de mere markante ejendomme.

Matr. nr. 14. Er den ejendom som i dag hedder "Petersgård", og som ligger på adressen Postgårdsvej. At den hedder "Petersgård" er næsten en selvfølgelighed for allerede i 1785 er det Peder Pedersen som ejede ejendommen, og nok også ham der i slutningen af 1790'erne har lade gården opføre. At Peter er stavet med "t" og ikke "d" må man bære over med, men det er der nok også en forklaring på, hvis man graver dybt nok.

Hedegårdene får matr. nr. 18 og 19 og der er noget der tyder på at gårdene er opført uden hensyntagen til det skel der er aftalt ved fordelingen af jorden. For det ser ud til at der er fortaget en ændring af skellene omkring disse ejendomme, efter at de er opført.

Den gule skellinie, er den oprindelige skellinie mellem matr. nr. 18 og 19, men efter at bygningerne er opført ændre man skel til den noget mere uregulerede grønne linie. Matr. nr. 18. Hedegaard er i efteråret 2005 nedrevet i forbindelse med byudviklingen og etablering af universitetsparken. Den oprindelige ladebygning og kostald blev nedrevet i 1924 og opført lidt længere mod øst. Stuehuset og hestestalden brændte den 11. januar 1935 og blev genopført i tilknytning til laden og kostalden.

"Hedegaard" fra omkring 1920
Billedet er udlånt af Gug-Sønder Tranders Lokalhistoriske Arkiv

Sådan kunne vi blive ved at finde små særheder og gisne om årsagerne til at det lige ser ud som det gør. Nogle af svarene vil være mulig at finde ved at grave dybere i arkivet ved Kort- og Matrikelstyrelsen i København.

Af trykte kilder henvises til:
Esben Munk Sørensen, Ejendomsændringer i det 20. århundrede
Svend Balslev, Landmåler og landmåling. Kort og Matrikelstyrelsens sognekort fra 1785
De anvendte fotografier er taget af Vaun Egede Jensen

Gug-Sønder Tranders Lokalhistoriske Arkiv - 2006